

AKTUALITA

Nižnobocianske a malužinské súvrstvie — nové litostratigrafické jednotky v mladšom paleozoiku hronika

ANNA VOZÁROVÁ — JOZEF VOZÁR

The Nižná Boca and Malužiná formations: new lithostratigraphic units in the Hronic Upper Paleozoic (Nízke Tatry Mts., Middle Slovakia)

Two new lithostratigraphic units were delimited in Upper Paleozoic sequences of the Hronic Choč nappe. The Nižná Boca formation of 450 m thickness comprises grey argillaceous slate, graphite shale, aleurite and lithic arenite in cyclic alternation having growing thicknesses of single members towards the top of the formation. The formation is of Upper Stephanian (B—C according to macroflora and B—C—D according to palynological analysis) age. The Malužiná formation of 2,200 m maximal thickness lies in the stratigraphic overlier of the former. Variegated clastics (sandstone, conglomerate, aleurite and arenaceous shale), huge volcanogenous sediments and volcanites of basic to intermediate composition alternate in cycles within the formation. Two evaporite horizons occur in upper part of the 1st and 2nd megacycle respectively. Type profiles from both formations have been elaborated.

Jedným z výsledkov dlhodobého výskumu (1965—1979) v mladšom paleozoiku chočského príkrovu (D. Andrusov 1959), resp. hronika (D. Andrusov — J. Bystrický — O. Fusán 1973) je vymedzenie, definícia a charakteristika nových litostratigrafických jednotiek. Cieľom našej predbežnej informácie je upozorniť na hlavné znaky definície týchto jednotiek, ktoré majú nahradiť doteraz nejednotne používané názvy „melafýrová séria“, resp. „verfén s melafýrmi“ a pod. Štúdiu o mladšom paleozoiku hronika pripravujeme a bude publikovaná v roku 1980. Zároveň možno odkázať aj na sprievodcu exkurzie Permian of the West Carpathians, príležitostnú publikáciu GÜDS k sympóziu o perme Západných Karpát (1979).

Najspodnejšiu časť hronika Nízkych Tatier buduje nižnobocianske súvrstvie, nad ktorým je malužinské súvrstvie. Obidve reprezentujú mladšie paleozoikum.

Nižnobocianske súvrstvie. Názov je odvodený od obce Nižná Boca na severných svahoch Nízkych Tatier. Obec leží priamo na nižnobocianskom súvrství, v ktorom sa v stratotypovej lokalite prvýkrát zistila vrchnostefanská flóra (V. Sitar — J. Vozár 1973).

Typovou lokalitou nižnobocianskeho súvrstvia je zárez cesty v severozápadnej časti Nižnej Boce a defilé v doline Holičná, na juhovýchodnom svahu kóty Holičná, 12 km na V od obce Nižná Boca.

Nižnobocianske súvrstvie sa skladá zo sivých a tmavosivých cyklicky sa striedajúcich sedimentov, ílovitých a grafitických bridlíc, aleuritov a litických drôb. Mocnosť sekvencií sa zvyšuje smerom do vrchných častí. Významným horizontom je poloha (maximálna mocnosť 2 m) litokryštalických dacitových tufov piesčitej zrnitosti.

Nižnobocianske súvrstvie je rozšírené na severných svahoch Nízkych Tatier od Nížnej Boce až po Vernár (okolo 40 km). Na južných svahoch Nízkych Tatier sa vyskytuje fragmentárne severovýchodne od Podbrezovej.

Vek nižnobocianskeho súvrstvia je podľa zvyškov makroflóry stefan B — C (V. Sitár — J. Vozár, 1973), podľa palinológie vestfál C — D (Ž. Ilavská, 1964), novšie stefan B — C — D (E. Planderová 1977). Maximálna mocnosť súvrstvia je 450 m. Priame stratigrafické podložie súvrstvia nie je známe, lebo jednotka je v alochtónnej pozícii.

Malužinské súvrstvie leží v priamom stratigrafickom nadloží nižnobocianskeho súvrstvia. Jeho názov je odvodený od obce Malužiná. Časť obce a rovnomená dolina sú priamo na malužinskom súvrství.

Typovou lokalitou malužinského súvrstvia je profil doliny Ipoltica, 14 km na V od obce Malužiná.

Pre súvrstvie je charakteristické pestré sfarbenie (červené, fialové, podradne sivé), prejavy mohutnej syngénnej vulkanickej činnosti bázičného až intermediárneho charakteru s výrazným toleitickým trendom, sprievodnými pyroklastikami a prevahou klastických sedimentov (pieskovce, drobnozrnné zlepence, aleurity, aleuritové bridlice). Vulkanická činnosť bola dvojfázová a kontrolovaná cyklickosťou vnútri sedimentárnych sekvencií (J. Vozár 1971). V megacykloch sa zrnitosť sedimentov v smere do vrchných častí výrazne zmenšuje. Vo vrchnej časti prvého a druhého megacyklu sú v nadloží prvej erupčnej fázy vyvinuté chemogénne sedimenty (anhydrit, sadrovec; E. Drnčík 1969, J. Badár — L. Novotný 1971).

Malužinské súvrstvie je rozšírené na severných svahoch Nízkych Tatier od V na Z v pruhu širokom 4—10 km a dlhom 50—55 km, a to medzi Spišským Štiavnikom a Malužinou, na južných svahoch Nízkych Tatier na SV od Podbrezovej až po Mýto p. Ďumbierom (dĺžka 12 km, šírka pruhu 2—3 km) a fragmentárne na V a Z od Banskej Bystrice.

Vek vrchnej časti malužinského súvrstvia (III. megacyklus) je na základe palinológie vrchný perm (E. Planderová 1973). Podľa litologických vzťahov k stratigrafickému podložíu (nižnobocianske súvrstvie) sa spodná časť sekvencií malužinského súvrstvia (I. a II. megacyklus) zaradila do spodného permu (J. Vozár 1971, 1973). Novšie to potvrdili aj nálezy mikroflóry autunského veku (E. Planderová in A. Vozárová — J. Vozár et al. 1979). Maximálna mocnosť malužinského súvrstvia je 2200 m.

Pre vzťah malužinského súvrstvia k priamemu stratigrafickému podložíu a nadložiu sú charakteristické litologické prechody.

Uvedené litostratigrafické jednotky sme charakterizovali na typových profiloch v Nízkych Tatrách, kde majú najúplnejší vývin, ale ich definícia má celokarpatský význam a platí aj pre výskyt mladšieho paleozoika hronika v Malých Karpatoch, Považskom Inovci, Tríbeči a v podloží stredoslovenských neovulkanitov.

Doručené 2. 7. 1979

Geologický ústav D. Štúra
Bratislava